

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Acta Pacis Westphalicæ Publica

Oder Westphälische Friedens-Handlungen und Geschichte

Worinnen enthalten, was vom Monath April, biß zu Ende des Jahrs 1646.
zwischen Jhro Römisch-Kayserlichen Majestät, dann den Beyden Cronen
Franckreich und Schweden, ingleichen des Heiligen Römischen Reichs
Chur-Fürsten, Fürsten und Ständen, zu Oßnabrück und Münster gehandelt
worden

Meiern, Johann Gottfried von

Hannover, 1735

VD18 90103122

Epistola II. Scipioni Scaligero S. P. D.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-52163](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-52163)

dus, quam aliam in Imperio familiam esse, quæ Cæsarii culminis nomen, splendorem, onere sustinere possit, quam Bavaricam? Ceteros Catholicos, Bavari consilia sequi solitos, vitato periculo & Bonorum Ecclesiasticorum incremento auctos, operiri futura & præsentibus frui, pro solatio habituros. Nam Gallica amicitia constanter aut secus usuros, prout conducet, & aliorum temporum alia consilia fore. Inter hæc Protestantes à summa spe in extremam rerum omnium desperationem dejectos, à se, à Svecis derelictos, bello impares, pacem non nisi precariam habituros. Prævertendum igitur in ista commodorum damnorumque dubia æstimatione, in isto sperandi timendique confinio: & dum licet, æquis conditionibus cum Catholicis transigendum esse. Id quoque ad Pacis durationem præcipue valiturum; quam simul habituri bonam firmamque, si leges utrinque honestæ; inconstantem ac infirmam, si secus. Postremo horum quoque facilitatem superat Saxonæ Elector, qui ubique nimium existimat, quod ultra Pragensi Tractatu indulta petitur: satis a Catholicis concessum asserens, & iniquum aut intempestivum, tanta pertinacia supra contendere; cedendum, atque exteris armorum prætextum statim è manibus excutiendum, hortatur. His opinionum diffidiis imbuti, Protestantium animi hodie Lengeranæ conveniunt.

Deum immortalem præcor, ut ea illis consilia suggerat, quæ moderationi propiora, ad pacis confessionem viam sternere valeant. Nam id quidem animo meo certum atque indubitatum habeo, Ordinum concordiam, ad totius negotii exitum permultum conferre posse: Quicquid in illo Conventu decreturi sunt, proxime ad te perferibam. Interea vale, Illustrissime Scaliger, & me ama. Monasterii 17 Augusti 1606 XLVI.

EPISTOLA II.

SCIPIONI SCALIGERO S. P. D.

Spero Illustrissime Scaliger, literas, quas xvi. Calend. Septemb. ad te dedi, tibi reddidas: ex quibus, quo in statu sit negotium Pacis, quod à sesqui-anno hic tractatur, aliquatenus intelligere potuisti. Et quandoquidem in illa Austriacorum cum exteris, Catholicorum cum Protestantibus, & horum inter se multiplex dissensione nihil adhuc promotum, sed omnia quasi ineluctabilibus implicata difficultatibus sunt, inde sane perexiguam, aut potius nullam pacis conficiendæ spem superesse, concludendum videtur: Esse tamen, quæ Austriacis fiduciam, contra federatis Regibus, quanquam sollicitè degentibus, metum addere possint, quod priori Epistola leviter tetigi, nunc explicatius perferibendum est. Scripseram, eo ipso, quo meas ad te exarabam, die Protestantium inter se discordantium Delegatos Lengericæ convenisse. Convenerunt, deliberarunt, placuit aliquam multa de priori conditionum propositarum rigore remittere; Annus, à quo ablata restitui debent, quem Catholici hujus seculi vigesimum septimum, postea vigesimum quartum, Protestantes decimum octavum constituerant, nunc ad Vigesimalium Primum refigitur.

Bonorum Ecclesiasticorum possessio, eorum utique, quæ Imperio obnoxia sunt (Immediata vocant) ad C. annos restringitur. Reservati (quod appellant) Ecclesiastici abolitio, tantis olim studiis ac prope convitiis efflagitata, silentio transmittitur. Quam Religionis libertatem in Cæsaris patrimonio degentibus subditis, ut necessariam Paci conditionem proposuerant, eam libertatem nunc precibus tantum (sed quas rejiciendas non dubitant) à Cæsarea Majestate petunt. Hæc sane conditiones tales sunt, quæ, si nondum placere Catholicis possunt, tamen ulteriori negotiationi viam percludere

non

non debent. Nondum quidem hæc Pax est; sed ad summum enitentibus primo gradui insistere non nihil est. Et hæc prima Cæsareanis sperandi causa.

Quamquam ut hoc quoque addam, ego quidem - - - felicitati Germaniæ intercedere, turbasque armis suis ciere perrexerint, communi opera, junctisque armis pellendos. At in tantum adulto malo, adeo exhaustis Principum viribus, tot externæ potentæ munimentis, Exercitibus, Civitatibus, arcibus, statim cessuros, velut ad Edictum Prætoris, Gallos Svecosque, id vero ereditu difficillimum est. Bello haud dubiè atroci, ancipiti, & fortasse victoribus ac victis exitioso opus erit, ad exturbandos qui abire recusabunt. Et qui Henrici II, Galliæ Regis exemplo sententiam suam tumentur, vehementer profecto errant, temporum rerumque conditionem longe diversissimam minime reputantes. Pace quoque Pragensi, iisdem finibus, eadem spe constata, quid effectum, nisi ut implacabilius asperatis Exteris, & reliquis de diffidentia nihil remittentibus, valentius bella resurgerent? Porro amicis potius quam inimicis in futurum vicinis Regibus utamur, vel maxime ad pacis stabilimentum firmitatemque spectat. Quis enim facile credat, tantæ tamque singularis ac prope divinæ Cæsarem fore mansuetudinis, ut, si Comitibus, securitatem Rebellibus datam, deliberandi licentiam, pacem, denique omnia invito extorra ereptaque ceteri non meminissent, ipse obliviscatur. Quæ cautio, quis sponsor erit conventorum? Certe nisi ad externa fœdera regressum illi habeant, hic metuat, nulla pactorum, nisi in libidine Cæsaris, fides erit. Alterum Cæsareanæ fortunæ speique argumentum est, adversorum Gallicorum ad Orbitellum successus. Jam illud victoriarum inoffenso hæctenus cursu progressis, satis erat de fortuna conquerendi materiæ, Orbitellum non cepisse. At præterea casus fugatosque fuisse, tredecim majora tormenta amisisse, Hispani Consiliatoris beneficio salvum sibi abitum pepigisse, Hispanos omnes captivos sine lytro dimisisse, postremò Telamonis & Sancti Stephani portibus, atque adeo tota Hetruria cessisse; Ea verò nimia honoris atque famæ jactura est. Intendunt hinc metum inde fiduciam, quæ ex Hispania & vicino Belgio nunciantur de Ilerdanæ obsidionis dubio eventu, & magno Gallorum numero ad Mardicum casu, quos inter plurimi ex primaria Nobilitate, tanquam vilissimus & facillimus sanguis. Sed invalescit magis magisque molestissima Gallis & ingratiissima fama, Batavis cum Hispano convenisse; Compertum habeo, Thulierium illum inter Danos atque Svecos paulò ante conciliatæ Pacis authorem, nuper Haga Comitibus in Senatu gravissima libertate conquestum, idque postridie scripto repetisse, quod contra pacta anni 1624. quibus constitutum erat, neque Gallos sine Belgis fœderatis, neque hos sine illis, sed utrosque simul pacis cum Hispano negotium tractaturos, Ordinum Legati Monasterii agentes non modò insciis Gallis colloquia & consilia miscuerint, sed etiam in unum & septuaginta articulos convenerint, quibus de omnibus partium controversiis transigebatur. Eos articulos à tribus ex Legatorum numero signatos, nullâ planè sociorum factâ mentione. Adiciebat, Equitum Magistrum Guichium cum sex mille auxiliariis, uti convenerat, missum ab Ordinibus in exercitu delegatis rejectum monitumque, ut retrò cederet. Nec minus à bonafide alienum esse, quod naves ab Ordinibus promissæ, quibus Mardicæ obsidium promoveretur, nondum comparuerint. Quibus rebus effectum sit, ut inde difficilior cum Hispano negotiatio evaserit: hinc omne belli onus solis Gallis incumbat. Igitur sui muneris esse, quid animi, quidve consilii habeant, Ordines exactè scire, deque eo certiore facere Regem: Nolle tamen credere, homines tam sapientes, tamque Galliæ hæctenus amicos, dictum cujusdam, cujus nonnullæ in Republica partes, probaturos, jus fasque esse Batavis Gallos decipere, asserentis. Responsum est à senatu non statim, sed, ut dubitantes agnosceret, vigesimo tertio post die; de Guichio plane nihil; Na-
ves

ves initio missas, sed post tanquam non necessarias, & ut Lembos quosdam pyratricos persequerentur, stationem deseruisse, pacem cum Hispano tractatam, non conclusam: sine Fœderatorum consensu, nullam fore. Speciosa verbis, re inania! Et allatum quidem fuit paulo post, Gallorum copiis Batavum Exercitum auctum, & naves ad Mardicum comparuisse. Ipse quoque Princeps Auriacus quædam prope Antvverpam Castella occupavit, quæ tamen è vestigio ab Hispanis recepta sunt. Verum ista parum aut nihil Hispanos movent; Neque agere serio Auriacum credunt. Imitamenta belli esse, præter inanem armorum ostentationem nihil valitura; quibus tamen Gallico fœderi utcumque satisfiat. Quin imò ita inter ipsos Batavosque conventum ajunt, ut æstatis reliquum, inoffensa pacificatione inter arma transigere liceat.

Aliam Gallis tempestatem minantur Hispani ab adversa Britannia, quam quidem, quibus Batavorum Rempubliam incrementis Galliarum potentiarum terroribus agitatum, amicitiam ac fœdera cum Hispanis meditari asserunt, præterea in illud quoque secretum se penetrasse credunt, non esse sinceram omnique scrupulo carentem Fœderatorum amicitiam. Compertum sane habeo, Svecos, quod Galli, contra quam conventum erat, hujus æstatis exordio, auxiliis in tempore non submissis, ipsis omnem hostium paratum transmisissent, iniquissimo animo tulisse; Idque Oxenstirnum exprobare ausum: Eundemque Gallos induciarum cum hostibus mentionem injicientes, tamque exitiosa suadentes, repulisse. Et dum hi Catholicorum, illi Protestantium causam, per aperta per occulta fovent juvantque: ex aliorum jurgiis ipsi quoque mutuum incalescunt: atque ita, qui suspicionibus premuntur, vicissim suspiciantur: et dum timentur, timent. Denique musitatur, Aulam Gallicam intumescere, decumanis mox fluctibus agitandam.

Non sufficere ultra tot impensis Regnum. Cardinalem præterea occulto omnium Ordinum odio, & Italici Belli invidia flagrare. Quod si verum est, certe suis ipse consiliis & justæ nemesis id odium debet Cardinalis. Memini, cum Lutetia essem, paulo post Regis & Richelii mortem, omnes Librariorum tabernas acerbissimis in hunc, famosissimisque libellis plenas fuisse. Incentorem belli, tributorum auctorem, Regis Regnique perniciem sublatam, misera læticia sibi quisque gratulabantur. Ac sane si Regina, Mazarino, Principibusque tunc animus & consilium fuisset, bello etiam ubi ex voto procedit, luctuosissimo finem imponere, populumque tributis levare; sapientissime Richelii, odii publici victima objiciebatur, præteritorum illi malorum culpa, reparata contra pacis decore Regina adstructo. At vero postquam pace potius Bellum, & instare ceptis, urgere successus, & quod huic consequens est, continuare tributa, sine quibus bellum haberi nequit, visum est, inconsultum certò fuit permittere, in alio tanta licentia prædamnari, quod mox ipse facturus erat, tanto utique flagrantiorum periculo odiorum, quanto mitius Imperium sub novo Ministro sperabatur.

Si sub his furiis vapulant Galli; profectò neque Svecis desunt secreta curæ, quæ magnis illis, præfidentibusque animis aliquem futuri metum injicere possunt. Gallis magnitudinem suam invisam & suspectam, eoque incertam illorum amicitiam, atque ubi bellum durabit, in aperta forsitan olim odia desituram, haut ex vano suspicio est. Danus nuperis injuriis damnisque irritatus coacta Fœdera non diutius observabit, quam necessum erit. Tam variæ ac penè contrariæ actiones extremâ senectâ regna sua obeuntis, Batavos missa extra ordinem, nullis apertis causis, legatione demerentis, militem exauctorantis, & eodem tempore alium legentis, inquietos, magnisque motibus agitato spiritus produunt. Polonum ætate & morbis inva-

b

lidum

lidum, novæ uxoris nuptiis irretitum, contumaciter refragantibus Regni Proceribus, bellum in Turcam, quod præ se fert, moliri, vix ulla ratio est, quæ persuadeat: promptius credere est, obtentu Turcæ alia agitare. Et quidni Sveci suspecta habeant arma sibi ex veteribus novisque causis semper æmula? Cum Moscovia nuper sancita amicitia. Sed quæ securitas esse potest in Barbaro fidem utilitate metiri assveto? Brandenburgicum Electorem & quicquid Principum, liberorumque populorum mari Baltico prætenditur, ipsos denique Batavos Pomeraniæ restitutionem, per aperta per occulta moliri non ignorant. Hæc omnia sicut Cæsareanæ factioni læta, ita, quo magnæ spei plurimum metus admistum esset, factum est in prospero ad Francofurtum casu, quo Cætholicus Exercitus, quanquam viribus superior, castris immunitus, & omni copia affluens, eripi sibi arcem, comitatum, Mænum & Franconiam, pudendâ negligentia passus est; quam imprudentiam summas illarum partium difficultates consecuturas credi par est. Ego istud sapientissimo Summi Numinis consilio evenisse credo, ut ubique esset quod sperent, quodque vicissim timeant omnes, ideoque à fortuitis bellorum in tutum res suas subducere adlaborarent. Verum id tam cito vix continget, quin nobis

aliam decerpere ficum
atque alias tractare rosas

liceat. Vale Nobilissime & Sapientissime Scaliger, & me ama, Monasterii
3. Calend. Septembr.

EPISTOLA III.

SCIPIONI SCALIGERO S. P. D.

Ex quo postremas meas ad te dedi, duæ hic res minime omnium expectatæ provenerunt. Nam statim atque Protestantium Responsum ad Catholicorum Declarationem Cæsareanis traditum fuit (quod factum fuit VIII. Cal. Septemb.) Comes Trautmansdorffius ad veteres artes confugiens, denuo Gallos, novis conditionibus propositis, aggressus est; Et aliquando post idem Trautmansdorffius hic, Osnabrugæ Lambergius, Protestantibus ad se vocatis denunciârunt; adeo iniquum Catholicis visum illorum responsum, ut nisi prius immoderata refeceretur, nullus Tractationi locus superfit. Mirum sane erat, difficillimo & uti videbatur, alienissimo tempore, quo pessime res Catholica habebat, circumvento Catholico ad Francofurtum Exercitu, belloque in ipsa Baviaræ viscera promoti, Trautmansdorffium rei prospere conficiendæ fiduciam concepisse, et Catholicos nullis rerum suarum adversitatibus fractos, æquiores à Protestantibus concordia leges prope minitantes efflagitasse. Subibat omnium animos tacita cogitatio, unde suborta audentia? quæ spes? quæ pertinaciæ ratio, in præcipiti stantibus? sed plerorumque conjectura fuit, prævidisse Trautmansdorffium ardorem & fortunam Svecorum, aliquot mensium mora à Gallis tardatum, postquam sisti nequiverat, malignam illorum curam invidiamque minime effugituram. Eamque obrationem, hoc potissimum tempore denuo Pacis negotium proposuisse, quo prominere nimium Svecorum fortuna, atque adeo æmulationi paratior videbatur, Catholicis transigendi negotii haud dubia spes animos addebat: & factus mihi postea est, è Cæsaris Legatis haur postremus, Gallos Cæsareanis acriter exprobrare nimiam facilitatem; plus æquo Hereticis concessum, & iniqua postulantium audaciam constantia repellendam. Neque dubito adesse hortamenta secreta, Catholicis opem atque auxilium Regis Christianissimi magnifice promittentium. Sive